

De Kerk te Wijnjewoude (Duurswoude)

Bouwgeschiedenis en exterieur

De oorsprong van Duurswoude gaat terug op een nederzetting, die is ontstaan op een zandrug te midden van een uitgestrekt hoogveen- en heidegebied. In de late middeleeuwen ontstond er verspreide bebouwing met als kernen Duurswoude en het naburige Wijnjeterp. In 1974 is Duurswoude met Wijnjeterp samengevoegd tot het nieuwe dorp Wijnjewoude.

De kerk is in de 15de gebouwd, in laatgotische stijl. Daarvoor zijn oudere kloostermoppen gebruikt van het vorige kerkgebouw, dat mogelijk dateerde uit de 13de eeuw. De kerk was oorspronkelijk gewijd aan Johannes de Evangelist.

Het schip heeft aan beide zijden vier, vrij korte, vensters, waarvan drie spitsbogig zijn en de meest oostelijke, in het koorgedeelte, rondbogig. In de tweede travee vanaf het westen zit aan beide zijden een dichtgemetselde ingang. Eveneens aan beide zijden hebben de muren vijf van gele steen gemetselde steunberen, die in de 18de eeuw zijn aangebracht. Verder zijn onder de vensters gedeeltelijk nog uitgemetselde waterlijsten aanwezig. Aan de noordzijde zijn enkele muurvakken hersteld met kleine gele stenen. De driezijdige koorsluiting heeft aan de zuidzijde een venster met rondboog en in de sluitmuur zijn nog de sporen te zien van een gedicht rondboogvenster. In de westgevel zit de in een rondboog gevatte ingang tot de kerk met daarboven een kort venster met spitsboog.

toren

Oorspronkelijk hing de klok in een klokkenstoel op het kerkhof. Op het dak van de kerk werd in 1783 aan de westzijde een houten torentje gebouwd, met een ingesnoerde naaldspits, waarin een nieuwe klok kwam te hangen. De oude klok, die vermoedelijk in de 14de eeuw was gegoten, werd verkocht en de klokkenstoel werd afgebroken. De klok uit 1783 werd in 1943 door de Duitse bezetters gevorderd en keerde niet terug. In 1952 werd een klok aangekocht, die afkomstig was uit Epe. De toren heeft een windwijzer in de vorm van een springend paard. Op het nokeinde van het dak staat een haan als windwijzer.

In 1990 en 1991 werden kerk en toren grondig gerestaureerd, waarbij onder andere de in 1899 op de westgevel aangebrachte pleisterlaag werd verwijderd.

eenkamerwoning

In de noordwesthoek van het kerkhof staat een eenkamerwoninkje uit 1759. Dit optrekje was niet bedoeld voor permanente bewoning, maar diende als onderdak voor de predikant, als deze dienst had in Duurswoude. In de woning bevindt zich een 18de eeuwse schouw met een wand waarin tegels uit de 18de eeuw en later tijd zijn verwerkt. Het woninkje wordt nu gebruikt als consistorie.

De plaats van de kerk was erg afgelegen en dat is eigenlijk nog zo. Het gebouw ligt buiten de bebouwing van het dorp, als het ware weggestopt tegen een bosrand, op enige afstand van de openbare weg.

Interieur

De kerkruipte wordt inwendig overdekt door een houten tongewelf met trekbalken, sleutelstukken, korbelen en muurstijlen. In de zijmuren zijn nissen uitgespaard.

preekstoel

De in 1798 vervaardigde preekstoel met zeszijdige kuip is tegen de koorsluiting bevestigd. De panelen zijn versierd met een dubbele profiellijst. De onderrand van de kuip bestaat uit paneeltjes met lijstwerk, waarin gesneden draperieën. De hoeken van de kuip hebben halfronde pilasters. De lezenaar dateert uit 1799. Deze is geheel in koper uitgevoerd. Het rechthoekige open blad heeft centraal een kleine ster met acht stralen, in het hart van een tweede ster met eveneens acht stralen. De lezenaar steunt op een krullende arm die met een plaatje op het voorpaneel is bevestigd. De leuning van de trap heeft opengewerkte balusterspijlen. De eind 18de eeuwse lezenaar op het doophek heeft een fraai gesneden voetstuk in vaasvorm met krullende acanthusbladeren, een lauwerbladrand op de voet en twee rozen met blaadjes. De achterzijde van de "vaas" is vlak.

In 1932 is in het interieur een aantal wijzigingen uitgevoerd. Enkele historische interieurstukken verdwenen, waaronder het oude doophek, dat plaats maakte voor het nog bestaande hek met platte balusters. Het grootste deel van de banken is ook in 1932 vervangen. In enkele banken voor- en achterin, zowel aan de noord- als de zuidzijde, is ouder materiaal verwerkt.

orgel

Het orgel is omstreeks 1723 gebouwd door Frans Caspar en Johann Georg Schnitger in de Evangelisch-Lutherse kerk te Zwolle. In 1917 werd het orgel in Zwolle vervangen door een ander instrument. Het Schnitgerorgel werd aangekocht door de kerk van Duurswoude en daar geplaatst door de orgelmaker Proper uit Kampen. De kas van het orgel is afgeleid van die van het rugwerk van het orgel in de Grote Kerk te Zwolle, welk instrument door Frans Caspar en Johan Georg Schnitger in 1719 was voltooid. Het orgel is in 2001 gerestaureerd door Orgelmakerij Bakker & Timmenga uit Leeuwarden. De rijke ornamentiek op en aan het orgel is geïnspireerd door werk van de bekende in Den Haag werkzame graveur en architect Daniël Marot. Op de console onder de middelste toren van het front staat, omgeven door gesneden, verguld bladwerk: "AD SOLIUS DEI GLORIAM" (ter ere van de enige God). De speeltafel bevindt zich aan de achterkant van de kas.

De dispositie van het orgel is als volgt:

Praestant 8' (C-F in Rohrfluit)

Rohrfluit 8'

Principael 4'

Gedact Quint 3'

Octav 2'

Quintanus 1½'

Sexquialt (bas en discant) 2 sterk

Mixtuur 4 sterk

Vox Humana 8'.

Pedaal: aangehangen.

Omvang manuaal: C - c³

Omvang pedaal: C - H

Literatuur:

Peter Karstkarel, *Alle middeleeuwse kerken/ Van Harlingen tot Wilhelmshaven*, Leeuwarden 2007;

Jan Jongepier, *Vijf eeuwen Friese orgelbouw*, Leeuwarden 2004

oktober 2011

T.E. van Popta